

ช่องว่างทางกฎหมายกรณีการควบคุมตัวของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ต้องบันทึกภาพและเสียง
อย่างต่อเนื่องตามพระราชบัญญัติป้องกันปราบปรามการทรมานการกระทำ
ให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565¹

LEGAL GAPS IN THE CONTEXT OF DETAINING STATE OFFICIALS REQUIRING
CONTINUOUS AUDIOVISUAL RECORDING UNDER THE PREVENTION
AND SUPPRESSION OF TORTURE AND ENFORCED
DISAPPEARANCE ACT B.E.2565 (2022)

อิวัฒน์ ลิปภานนท์

Atiwat Liprapanon

นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายอาญา
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์: atiwat.lip@dome.tu.ac.th
Graduate student of Master of Laws Program in Criminal Law,
Faculty of Law, Thammasat University: atiwat.lip@dome.tu.ac.th

Received : August 12, 2024

Revised : September 24, 2024

Accepted : October 30, 2024

บทคัดย่อ

ในอดีตที่ผ่านมาปัญหาการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ชอบทั้งในส่วนพฤติการณ์และกระบวนการล้วนมีการเกิดขึ้นเป็นจำนวนมากในประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าพนักงานตำรวจที่มากเกินไปจนขอบเขตไม่ว่าจะเป็น การตรวจ การควบคุมตัว การจับ การซ้อมผู้ต้องหาเพื่อให้รับสารภาพ การสร้างพยานหลักฐานเท็จ การวิสามัญฆาตกรรม การละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ เป็นต้น โดยการบังคับใช้กฎหมายโดยเกินเลยไปนั้น อาจเกิดมาจากความไม่เท่าเทียมกันของผู้ต้องหาหรือผู้ถูกจับได้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของฐานะทางสังคม อิทธิพลทางสังคม หน้าที่การงาน ฐานะทางการเงิน ความสัมพันธ์ทางตรงและทางอ้อม เช่น ญาติมิตร ผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อนฝูง คนรู้จัก ซึ่งเหล่านี้ล้วนถือเป็นตัวแปรที่เป็นปัจจัยในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐได้เช่นกัน และแม้ปัจจุบันจะมีการบังคับใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 อันเป็นหลักประกันของผู้ถูกควบคุมตัวว่า ในการควบคุมตัว เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้รับผิดชอบต้องบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่องในขณะที่จับและควบคุมจนกระทั่งส่งตัวให้พนักงานสอบสวนหรือปล่อยตัวบุคคลดังกล่าวไป อย่างไรก็ตาม กรณีเมื่อเจ้าหน้าที่ของรัฐได้ส่งตัวให้พนักงานสอบสวนแล้ว กลับไม่มีการบัญญัติให้ต้องมีการบันทึกภาพและเสียงในชั้นสอบสวนแต่อย่างใด จึงเกิดข้อแตกต่างและช่องว่างทางกฎหมายระหว่างชั้นจับกุมและชั้นสอบสวน อันส่งผลให้ผู้ถูกควบคุมตัวปราศจากหลักประกันความปลอดภัยในชั้นสอบสวน รวมทั้ง ความเสี่ยงในการถูกขู่เข็ญ หลอกลวง ทรมาน

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ เรื่อง “พระราชบัญญัติป้องกันปราบปรามการทรมานการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 : ศึกษากรณีการควบคุมตัวของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ต้องบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่อง”

ใช้กำลังบังคับ หรือกระทำโดยมิชอบประการใด ๆ รวมไปถึงการเรียก รับ หรือยอมจะรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด สำหรับตนเองหรือผู้อื่นโดยมิชอบจากเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วย และปัญหาอีกประการหนึ่งคือการไม่ได้กำหนดฐานความผิดที่เหมาะสมในการบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลให้ทุกฐานความผิดตั้งแต่ความผิดลหุโทษกระทั่งถึงความผิดที่มีโทษจรรยาจะ ต้องมีการบันทึกภาพและเสียงทุกกรณี

ตามปัญหาดังกล่าว บทความนี้จึงมุ่งศึกษาแนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับหลักสิทธิมนุษยชน หลักการปฏิบัติหน้าที่ภายใต้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 สภาพปัญหาและผลกระทบเกี่ยวกับการบันทึกภาพและเสียงของเจ้าหน้าที่ของรัฐในบริบทต่าง ๆ รวมทั้ง การศึกษาเปรียบเทียบกรณีการควบคุมตัวของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ต้องบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่อง ในประเทศอังกฤษและประเทศเยอรมนี ซึ่งผลการศึกษาพบว่า การบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่อง ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 ควรได้รับการแก้ไขเพิ่มเติม 2 ประการ คือ การกำหนดให้มีการบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่องในชั้นสอบสวน และการกำหนดฐานความผิดที่เหมาะสมในการบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เป็นบรรทัดฐานและลดดุลพินิจในการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยการแก้ไขเพิ่มเติมไว้ในพระราชบัญญัติ ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินกระบวนยุติธรรมทางอาญาในชั้นเจ้าพนักงานเกี่ยวกับการบันทึกภาพและเสียงกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนแก่ประชาชนเป็นไปอย่างสมดุล เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 รวมไปถึงให้เกิดความสอดคล้องกับอนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติ หรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี (Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment: CAT) อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการบังคับให้หายสาบสูญ (International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance: ICPPED) และอนุสัญญาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง อันเป็นหลักสากลควบคุมกันไปด้วยต่อไป

คำสำคัญ

เจ้าหน้าที่ของรัฐ, การบันทึกภาพและเสียง, การควบคุมตัว

ABSTRACT

In the past, issues of misconduct, both in terms of actions and processes, have been prevalent in Thailand. Particularly involving the excessive use of legal authority by police officers, such as improper searches, detention, arrests, coerced confessions, fabrication of evidence, extrajudicial killings, and neglect of duty. Such misuse of legal authority often stems from inequalities faced by suspects or detainees, related to social status, social influence, job responsibilities, financial status, personal relationships, and other factors like acquaintances or connections with those in authority. These variables significantly influence the conduct of state officials. Despite the current existence of the Prevention and Suppression of Torture and Enforced Disappearance Act B.E. 2565, which ensures that individuals under custody must be continuously audio and video recorded during apprehension and detention until handed over for interrogation or released. However, there is no legal requirement for such recording during interrogation. This legal gap between the apprehension and interrogation stages results in detainees lacking security

guarantees during interrogation. It increases risks of coercion, deception, torture, unauthorized use of force, or other unauthorized actions, including extortion of property or benefits, both for oneself or others, by state officials. Another issue is the failure to establish appropriate grounds for continuous audio and video recording, leading to all offenses, from minor infractions to serious crimes, requiring recording in all cases.

The article aims to study the concepts and theories related to human rights principles and the duties under the Prevention and Suppression of Torture and Enforced Disappearance Act BE 2565.

It addresses the issues and impacts concerning the continuous recording of images and sounds by state officials in various contexts. It also compares cases of custodial control requiring continuous recording of images and sounds in the United Kingdom and Germany. The study finds that amendments to the Prevention and Suppression of Torture and Enforced Disappearance Act BE 2565 should be made in two aspects: establishing continuous recording of images and sounds during interrogation and defining appropriate legal grounds for such continuous recording. This aims to standardize practices and reduce discretion in the use of state officials' powers. These amendments are intended to ensure fair criminal justice proceedings involving the recording of images and sounds while protecting human rights in line with the intent of the Prevention and Suppression of Torture and Enforced Disappearance Act BE 2565, as well as complying with international agreements such as the Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CAT), the International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance (ICPPED), and other relevant treaties.

Keyword

Government officials, Audiovisual record, Detention

1. บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้ให้ความสำคัญถึงสิทธิมนุษยชนเป็นอย่างมาก ดังนั้น การกระทำโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรง การกระทำที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี จะกระทำมิได้ จึงเป็นที่มาของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 โดยประกาศเผยแพร่ราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2565 มีผลบังคับเมื่อพ้นกำหนด 120 วันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป กล่าวคือ จะมีผลบังคับตั้งแต่วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2566 เป็นต้นไป โดยสาระสำคัญของพระราชบัญญัติดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมาตรา 22 วรรคแรก ที่บัญญัติไว้ว่า “ในการควบคุมตัว เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้รับผิดชอบต้องบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่องในขณะที่จับและควบคุมจนกระทั่งส่งตัวให้พนักงานสอบสวนหรือปล่อยตัวบุคคลดังกล่าวไป เว้นแต่มีเหตุสุดวิสัยที่ไม่สามารถกระทำได้อีกให้บันทึกเหตุขึ้นเป็นหลักฐานไว้ในบันทึกการควบคุมตัว” แสดงถึงหลักประกันความปลอดภัยของประชาชนผู้ถูกควบคุมตัว ที่ขยายความกว้างกว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งถือเป็นความโปร่งใสในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่จะมีการกระทำในชั้นการควบคุมตัวที่สื่อไปในทางละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรงได้ ประกอบกับเพื่อให้ความคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหายซึ่งกระทำโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ ตลอดจนเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายเพื่อป้องกัน ปราบปราม และเยียวยาผู้เสียหาย จากการกระทำในลักษณะดังกล่าว ซึ่งการตราพระราชบัญญัตินี้สอดคล้องกับเงื่อนไขที่บัญญัติ ไว้ในมาตรา 26 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ดังนั้น เมื่อพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 มีผลบังคับใช้แล้วในปัจจุบัน เจ้าหน้าที่ของรัฐตามพระราชบัญญัติดังกล่าวที่ตีความในทางกว้างย่อมต้องหมายถึง บุคคลซึ่งใช้อำนาจรัฐหรือได้รับมอบอำนาจ หรือได้รับแต่งตั้ง อนุญาต สนับสนุน หรือยอมรับโดยตรงหรือโดยปริยาย จากผู้มีอำนาจรัฐให้ดำเนินการตามกฎหมาย เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจ ทหาร พนักงานฝ่ายปกครอง นายอำเภอ เจ้าพนักงานศุลกากร เป็นต้น ต้องถือปฏิบัติตามพระราชบัญญัติดังกล่าวเมื่อมีการควบคุมตัว และหากมิได้ปฏิบัติหรือฝ่าฝืนต่อพระราชบัญญัตินี้ ดังกล่าว ย่อมมีโทษทางอาญาได้

อีกทั้ง ประเทศไทยเป็นรัฐหนึ่งที่มีพันธกรณีเกี่ยวกับการต่อต้านการทรมานไม่ว่าจะเป็นทั้งกรณีการให้สัตยาบันหรือในลักษณะลงนามเห็นชอบ ตามอนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติ หรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี (Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment: CAT) อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการบังคับให้หายสาบสูญ (International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance: ICPPED) และอนุสัญญาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น ผู้เขียนจึงได้เปรียบเทียบหลักการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักสิทธิมนุษยชนของเจ้าหน้าที่ของรัฐในระบบคอมมอนลอว์และซีวิลลอว์ ในที่นี้คือ ประเทศอังกฤษและประเทศเยอรมนี ในมิติของรูปแบบของกฎหมาย แนวทางปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ และรูปแบบการควบคุมตัวและกระบวนการการบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่อง เพื่อพิจารณาและนำเสนอถึงปัญหาแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งความชัดเจนของรัฐในการดำเนินการเพื่อป้องกันปราบปรามการทรมานและบังคับบุคคลให้สูญหาย โดยมุ่งเน้นศึกษาเปรียบเทียบเกี่ยวกับการควบคุมตัวของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ต้องบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่องของประเทศดังกล่าวกับประเทศไทย

1. แนวคิดเกี่ยวกับหลักสิทธิมนุษยชน

1.1 แนวคิดหลักสิทธิมนุษยชนภายใต้พระราชบัญญัติป้องกันปราบปรามการทรมานการกระทำ ให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565

แนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนได้รับการพัฒนาอย่างกว้างขวางและแพร่หลายมากขึ้นในศตวรรษที่ 18 โดย จอห์น ล็อก (John Locke)² ว่าแต่ละคนไม่ควรจะล่วงละเมิดชีวิต ร่างกาย เสรีภาพและทรัพย์สินของกันและกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐที่มีหน้าที่หนักในการรักษาความสงบและอำนวยความสะดวกและมีอำนาจ ย่อมไม่มีอำนาจล่วงล้ำเข้าไปทำลายสิทธิของราษฎร ซึ่งการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างรุนแรงปรากฏชัดภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง สิ้นสุดลงในปี พ.ศ. 2488 จากความทารุณโหดร้ายของนาซีเยอรมัน ที่กระทำต่อเชลยสงครามหรือผู้ถูกดำเนินคดีในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ส่งผลให้เกิดความตื่นตัวในระดับนานาชาติ แนวคิดเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จึงได้รับการบัญญัติรับรองไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (The Universal Declaration of Human Rights 1948: UDHR) ที่บัญญัติรับรองว่ามนุษย์ทุกคนเกิดมาด้วยความมีเสรีภาพเท่าเทียมกันทั้งในศักดิ์ศรีและสิทธิ และในข้อที่ 5 ห้ามการทรมาน การลงโทษอันทารุณโหดร้าย และลดคุณค่าความเป็นมนุษย์³ อย่างไรก็ตาม แม้จะมีปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน 1948 ห้ามการทรมานและการปฏิบัติหรือลงโทษด้วยวิธีการที่ทารุณโหดร้าย แต่ยังไม่ปรากฏการกระทำทรมาน การลงโทษด้วยวิธีอันทารุณโหดร้ายอยู่ทั่วไปในทางปฏิบัติของเจ้าหน้าที่รัฐในสังคมมนุษยชาติ ดังนั้น จึงได้มีการทำอนุสัญญา Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment 1984 ที่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการกระทำทรมาน ละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างรุนแรงและเป็นที่มาของกฎหมายป้องกันและปราบปรามการทรมานของประเทศไทยในเวลาต่อมา⁴

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การลงโทษด้วยวิธีทารุณโหดร้ายหรือการปฏิบัติที่มีลักษณะเป็นการลดคุณค่าความเป็นมนุษย์ จึงเป็นสิ่งที่ขัดต่อปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมาน และการกระทำอื่น ๆ ที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี (Convention Against Torture and other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment 1987: CAT) ที่ให้ความหมาย การทรมาน หมายถึง การกระทำใดก็ตามโดยเจตนาที่ทำให้เกิดความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมานอย่างสาหัส ไม่ว่าจะทางกายหรือทางจิตใจต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง โดยมิเหตุจูงใจเพื่อประสงค์ที่จะให้ได้มาซึ่งข้อมูลหรือคำสารภาพจากบุคคลนั้น การลงโทษบุคคลนั้นสำหรับการกระทำที่บุคคลนั้นหรือบุคคลที่สามได้กระทำหรือสงสัยว่ากระทำ หรือเพื่อประสงค์การข่มขู่ คุกคาม หรืออยู่บนพื้นฐานของการเลือกปฏิบัติ⁵ และกำหนดให้การทรมานเป็นการกระทำที่เป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา⁶

ในประเทศไทยสิทธิมนุษยชนหรือสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน เป็นของทุกคนที่ไม่อาจถูกพรากไปได้ เว้นแต่หากผู้นั้นกระทำผิดกฎหมาย หรือกระทำการที่อาจเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของชาติ โดยสิทธิมนุษยชนนั้นตั้งอยู่บนพื้นฐานของคุณค่าความเป็นมนุษย์ เช่น ความมีศักดิ์ศรี ความยุติธรรม ความเท่าเทียม ความเคารพ และความเป็นอิสระ นอกจากนี้สิทธิมนุษยชนไม่ได้เป็นเพียงแค่นามธรรมเท่านั้น เพราะสิทธิมนุษยชนคือแนวคิดที่ได้รับการนิยามและได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย ซึ่งที่เห็นได้อย่างชัดเจนในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 หมวดที่ 1 มาตรา 4 ที่ได้บัญญัติว่า “ศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง” และมาตรา 31 “สิทธิและเสรีภาพในร่างกายและสิทธิที่จะไม่ได้รับการทรมาน ทารุณกรรม หรือ

² ดู ปรีดี เกษมทรัพย์, *นิติปรัชญา* (กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2543) 196-198.

³ The Universal Declaration of Human Rights 1948 article 5.

⁴ ดู น้ำแท้ มีบุญสร้าง, *คำอธิบายกฎหมายป้องกันปราบปรามการทรมานและบังคับให้บุคคลสูญหาย* (วิญญูชน 2566) 43.

⁵ Convention Against Torture and other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment 1987 article 1.

⁶ เพิ่งอ้าง article 4 (1).

การลงโทษด้วยวิธีโหดร้ายและไร้มนุษยธรรม” เรื่อยมาจนถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ในมาตรา 4 ที่ได้บัญญัติว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง” และมาตรา 28 วรรคท้าย “การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรม จะกระทำมิได้” และต่อมาประเทศไทยได้ผ่านกฎหมายพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 เมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2565 มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2566 โดยบัญญัติให้การละเมิดสิทธิมนุษยชนเกี่ยวกับการทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหายเป็นความผิดทางอาญา โดยเพิ่มมาตรการป้องกันการทรมานด้วยการบัญญัติให้ทุกการควบคุมตัวต้องมีการบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่จับและควบคุมจนกระทั่งส่งตัวให้พนักงานสอบสวนหรือปล่อยตัวบุคคลดังกล่าวไป เว้นแต่มีเหตุสุดวิสัยที่ไม่สามารถกระทำได้ ก็ให้บันทึกเหตุนั้นเป็นหลักฐานไว้ในบันทึกการควบคุมตัว⁷ ซึ่งถือเป็นกการยกระดับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเพิ่มความโปร่งใสในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐควบคุมตัวกันไปด้วย

1.2 เหตุผลและความจำเป็นในการตราพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำ ให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565

การบังคับบุคคลให้สูญหายได้ถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายทั่วโลก รวมถึงในประเทศไทย ซึ่งคดีที่เป็นที่รู้จัก เช่น คดีทนายสมชาย นิลละไพจิตร ทนายที่ว่าความให้ประชาชนในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ที่อ้างว่าถูกทรมานโดยเจ้าหน้าที่รัฐเพื่อรับสารภาพ ซึ่งได้หายตัวไปมากกว่า 10 ปีแล้ว และคดีของบิลลี่ หรือนายพอลละจี รักจงเจริญ ซึ่งเป็นหนึ่งในผู้นำชาวกะเหรี่ยงบ้านบางกลอย อ.แก่งกระจาน จ.เพชรบุรี และเป็นหนึ่งในพยานคดีที่ชาวบ้านโปงลี้-บางกลอยยื่นฟ้องนายชัยวัฒน์ ลิมลีชิตอักษร หัวหน้าอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ขอให้หาเผาบ้านและยิงฉวางของชาวบ้านให้ได้รับความเสียหาย บิลลี่ได้หายตัวไปแล้วมากกว่า 4 ปี โดยปัญหาการบังคับบุคคลให้สูญหายถูกใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างความหวาดกลัวต่อสังคมในวงกว้าง การกระทำอันโหดร้ายดังกล่าวมีจุดประสงค์เพื่อสร้างบรรยากาศที่ไม่ปลอดภัยเพื่อหยุดยั้งการกระทำต่อทั้งบุคคลที่ถูกบังคับให้สูญหาย ชุมชนและสังคม การบังคับบุคคลให้สูญหายได้กลายเป็นปัญหาสำคัญของโลกในปัจจุบัน ซึ่งเป้าหมายที่สำคัญของรัฐในการบังคับบุคคลให้สูญหาย คือนักปกป้องสิทธิมนุษยชนญาติของเหยื่อ พยาน และ ทนายความ และรวมถึงกลุ่มประาบางต่าง ๆ เช่น เด็ก และบุคคลพิการ อีกด้วย

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาต่อไปถึงหลักการคุ้มครองบุคคลจากการทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหาย จะพบว่า การทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหายซึ่งกระทำโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรงที่ไม่อาจกระทำได้อีกในสถานการณ์ใด ๆ ดังนั้น เพื่อยกระดับและเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย รวมทั้งการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย สมควรกำหนดฐานความผิด มาตรการป้องกันและปราบปราม และมาตรการเยียวยาผู้เสียหาย ตลอดจนมาตรการอื่นที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี และอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการบังคับให้หายสาบสูญ ประกอบกับเพื่อให้ความคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหายซึ่งกระทำโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ ตลอดจนเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายเพื่อป้องกัน ปราบปราม และเยียวยาผู้เสียหายจากการกระทำในลักษณะดังกล่าว ดังจะเห็นได้ว่า การทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหาย หากเกิดขึ้นโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐอันถือเป็นสิ่งที่พึงแรกของประชาชนแล้ว ย่อมก่อให้เกิดความเสียหายต่อความเชื่อมั่น ความยุติธรรม และความมั่นคงของสังคมเป็นอย่างยิ่ง พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 จึงถือเป็นกฎหมายที่ส้าท้บลงไปอีกว่าการกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำที่สังคมและประชาชนไม่อาจยอมรับได้

⁷ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 มาตรา 22 วรรคแรก.

1.3 การควบคุมตัวของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ต้องบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่อง

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 มาตรา 22 วรรคแรก บัญญัติว่า “ในการควบคุมตัว เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้รับผิดชอบต้องบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่องในขณะที่จับและควบคุมจนกระทั่งส่งตัวให้พนักงานสอบสวนหรือปล่อยตัวบุคคลดังกล่าวไป เว้นแต่มีเหตุสุดวิสัยที่ไม่สามารถกระทำได้ ให้บันทึกเหตุนั้นเป็นหลักฐานไว้ในบันทึกการควบคุมตัว” ซึ่งถือเป็นการบัญญัติกฎหมายโดยมีเจตนารมณ์เพื่อคุ้มครองและป้องกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนผู้ซึ่งถูกควบคุมตัว รวมถึงเป็นหลักประกันความปลอดภัยของผู้ซึ่งถูกควบคุมตัว ในขณะที่ถูกควบคุมตัวหรือถูกจับกุม ที่แม้จะปฏิเสธไม่ได้ว่าการลงทุนกับกล้องบันทึกภาพและเสียงนั้นเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุที่รัฐจะมีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง ทั้งในส่วนของตัวอุปกรณ์และการจัดเก็บข้อมูล อีกทั้งการบันทึกภาพและเสียงอาจกระทบต่อสิทธิของประชาชน แต่การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องปฏิบัติหน้าที่ภายใต้การบันทึกภาพและเสียงย่อมถือเป็นการควบคุมพฤติกรรมจิตใจสำนึกด้านชั่วร้ายของเจ้าหน้าที่ (Evil subconscious) การตรองเกี่ยวกับการใช้อำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่จะกระทำมิชอบด้วยกฎหมายไม่ว่าทางใดทางหนึ่งได้โดยปริยาย และในขณะเดียวกันการบันทึกภาพและเสียงดังกล่าวยังเป็นพยานหลักฐานพิสูจน์ความโปร่งใสในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐไปด้วย

กรณีปัญหาในทางปฏิบัติ เมื่อพิจารณาการควบคุมตัวของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ต้องบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่อง จะเห็นได้ว่าถ้อยคำในมาตรา 22 ที่ว่า “... เว้นแต่มีเหตุสุดวิสัยที่ไม่สามารถกระทำได้ ...” ปัจจุบันยังคงไม่มีความแน่ชัดว่า กรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐได้กระทำการบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่องขณะควบคุมตัว แต่อาจจะมีเหตุสุดวิสัยหรือเหตุขัดข้องเล็กน้อยบางประการที่ไม่สามารถกระทำการบันทึกภาพและเสียงต่อไปได้ เช่น กรณีผู้ถูกควบคุมตัวใช้กำลังทำต่ออุปกรณ์บันทึกภาพและเสียงจนเกิดความชำรุด กรณีกระแทกโดยแรงจนเกิดความเสียหาย กรณีแม้เจ้าหน้าที่ของรัฐจะทำการประจุแบตเตอรี่ของเครื่องบันทึกภาพและเสียงไว้เต็มความจุแล้ว แต่การคมนาคมต้องใช้เวลายาวนาน ส่งผลให้ประจุแบตเตอรี่ของเครื่องบันทึกภาพและเสียงหมดก่อนนำตัวผู้ถูกควบคุมตัวไปส่งแก่พนักงานสอบสวนได้ หรือแม้แต่กรณีไม่ได้มีการบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่องแต่อย่างใด แต่มีเหตุสุดวิสัย เช่น กรณีการจับในความผิดซึ่งหน้า ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 78 (1) กรณีแบตเตอรี่หมดไม่เพียงพอต่อการบันทึกภาพและเสียง การดำเนินการภายใต้สถานการณ์ต่าง ๆ ดังกล่าวมาจะสามารถรับฟังหรือใช้เป็นพยานหลักฐานในชั้นพิจารณาได้หรือไม่ ประการใด ยังขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาลในการพิจารณาพิพากษาเป็นรายกรณีไป

โดยความหมายของ “การควบคุมตัว” ภายใต้ความหมายพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 ถือเป็นส่วนสำคัญอย่างหนึ่งในการพิจารณาว่าการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดของเจ้าหน้าที่ของรัฐถือเป็นการควบคุมตัวตามพระราชบัญญัติฯ แล้วหรือไม่ เนื่องจาก หากถือเป็นการควบคุมตัวแล้ว เจ้าหน้าที่ของรัฐย่อมมีหน้าที่ในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติฯ ในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไปด้วยนั่นเอง อย่างไรก็ตาม ความหมายของคำว่า ควบคุมตัว ตามพระราชบัญญัติฯ ดังกล่าว มีความใกล้เคียงกับกฎหมายภายในเป็นอย่างมาก ดังนั้น จึงต้องพิจารณาในทุกมิติของกฎหมาย ดังต่อไปนี้

(1) นิยามคำว่า “การควบคุมตัว” ตามความหมายของพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้กำหนดความหมายไว้ว่าเป็น “การคุมหรือกักขังผู้ถูกจับโดยพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในระหว่างสืบสวนและสอบสวน”

(2) นิยามคำว่า “ควบคุม” ตามความหมายของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (21) หมายความว่า การคุมหรือกักขังผู้ถูกจับโดยพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในระหว่างสืบสวนและสอบสวน

(3) นิยามคำว่า “คุมขัง” ตามความหมายของประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 1 (12) หมายความว่า คุมตัว ควบคุม ขัง กักขังหรือจำคุก และเมื่อพิจารณาประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (22) “ขัง” จะมีความหมายไปถึงการกักขังจำเลยหรือผู้ต้องหาโดยศาลด้วย

(4) นิยามคำว่า “ควบคุมตัว” ตามความหมายของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นुकคนสูญหาย พ.ศ. 2565 มาตรา 3 หมายความว่า การจับ คุมตัว ขัง กักตัว กักขัง หรือกระทำด้วย ประการอื่นใดในทำนองเดียวกัน อันเป็นการจำกัดเสรีภาพในร่างกายของบุคคล

ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่า คำว่า “การควบคุมตัว” “ควบคุม” “คุมขัง” หรือ “ควบคุมตัว” คือ การคุมหรือกักขัง ผู้ถูกจับโดยพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในระหว่างสืบสวนและสอบสวน ที่หมายรวมไปถึงการกักขังจำเลยหรือผู้ต้องหาโดยศาลด้วย มีความหมายไปในทางเดียวกัน กล่าวคือ การอยู่ในอารักขาของเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพียงแต่จะแตกต่างกันเพียงการตีความอย่างกว้างหรืออย่างแคบเท่านั้น แต่หากพิจารณาคำนิยามของคำว่า “ควบคุมตัว” ตามความหมายของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้นुकคนสูญหาย พ.ศ. 2565 มาตรา 3 ในเชิงลึก ย่อมมีความหมายอย่างกว้างขวางเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากความหมายที่กำหนดไว้ว่า การจับ คุมตัว ขัง กักตัว กักขัง หรือกระทำด้วยประการอื่นใดในทำนองเดียวกัน อันเป็นการจำกัดเสรีภาพในร่างกายของบุคคลตั้งแต่วินาทีแรกที่อยู่ในอารักขาของเจ้าหน้าที่ของรัฐทันที และย่อมหมายความว่าไปถึงการควบคุมตัวได้ทุกฐานความผิด ตั้งแต่ความผิดฐานลหุโทษถึงความผิดอันเป็นเหตุให้เกิดผลจรรยา เช่น การทำให้เกิดเสียงหรือกระทำความอื้ออึง โดยไม่มีเหตุอันสมควร จนทำให้ประชาชนตกใจหรือเดือดร้อน ตามประมวลกฎหมายอาญา⁸ หรือกรณีพนักงานเจ้าหน้าที่ควบคุมตัวขอทานส่งไปยังสถานคุ้มครองและพัฒนาคุณภาพชีวิต เนื่องมาจากการฝ่าฝืนการขอทาน⁹ ตามพระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน ไปจนกระทั่งการกระทำความผิดฐานฆ่าผู้อื่น เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม แม้ผลของการควบคุมตัวโดยเจ้าหน้าที่รัฐที่ต้องบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่องตามพระราชบัญญัติฯ ตามมาตรา 22 จะถือเป็นหลักประกันความปลอดภัยของผู้ซึ่งถูกควบคุมตัว ตามเหตุผลดังกล่าวข้างต้น แต่มีข้อสังเกตว่า

(1) การบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่อง ตามมาตรา 22 บัญญัติแค่เพียงให้เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องปฏิบัติ หากมีการควบคุมตัวเท่านั้น ดังนั้น เมื่อเจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมตัวได้ส่งตัวผู้ถูกควบคุมตัวให้พนักงานสอบสวนแล้วการบันทึกภาพและเสียงย่อมสิ้นสุดลง ประกอบกับในชั้นสอบสวนไม่มีบทบัญญัติใดของกฎหมายที่บัญญัติให้พนักงานสอบสวนต้องบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่องผู้ต้องหาอันจะเป็นหลักประกันความปลอดภัยของผู้ต้องหาได้แต่อย่างใด เนื่องจาก เมื่อวิเคราะห์ถึงสถานการณ์ในปัจจุบัน การบันทึกภาพและเสียงจะมีขึ้นในกรณีเดียว คือ การถามปากคำเด็ก¹⁰ ที่ให้พนักงานสอบสวนจัดให้มีการบันทึกภาพและเสียงการถามปากคำดังกล่าวซึ่งสามารถนำออกถ่ายทอดได้อย่างต่อเนื่องไว้เป็นพยานเท่านั้น ดังนั้น จึงมีข้อสังเกตได้ว่าในชั้นสอบสวนที่มีพนักงานสอบสวนเป็นผู้สอบสวนผู้ต้องหายังถือเป็นชั้นที่มีความเสี่ยงสูงที่จะเกิดการกระทำการที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม ย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และกระทำให้นुकคนสูญหายได้¹¹ ไม่ว่าจะเป็นการกระทำที่ทำให้เกิดบาดแผลให้เห็นได้โดยง่าย เช่น การชกต่อยทุบตี เหยียนตี หรือไปจนการกระทำทรมานโหดร้ายที่ไม่ทำให้เกิดบาดแผล เช่น การจับกดน้ำ การใช้กระแสไฟฟ้าไหล

⁸ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 370.

⁹ พระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน พ.ศ. 2559 มาตรา 15.

¹⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ทวิ วรรคสี่.

¹¹ BBC NEWS ไทย, ‘ผู้กำกับโจ้: ศาลตัดสินประหารชีวิต พ.ต.อ. ธิติสรรค์ คดีทรมานผู้ต้องสงสัย แต่ลดโทษเหลือจำคุกตลอดชีวิต’ <<https://www.bbc.com/thai/thailand-61727720>> สืบค้นเมื่อ 23 พฤษภาคม 2567.

ผ่านน้ำเข้าร่างกาย การสอบสวนโดยไม่ให้ใส่เสื้อผ้าในห้องที่มีอุณหภูมิเย็นกว่าปกติมาก¹² การไม่ให้ผู้ต้องหาได้พักผ่อน เป็นระยะเวลานาน เป็นต้น

(2) การบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่อง ตามมาตรา 22 มิได้มีการกำหนดฐานความผิดไว้ว่าฐานความผิดใดที่เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องทำการบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้เกิดข้อสังเกตได้ว่า การที่เจ้าหน้าที่ได้พบหรือได้รับแจ้งเหตุการณ์กระทำความผิดทุกฐานความผิด ไม่ว่าจะเป็นความผิดตั้งแต่ลหุโทษถึงเหตุจรรยาจะต้องทำการบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่องไว้ทุกกรณีหรือไม่ เนื่องจาก หากเป็นความผิดลหุโทษตามประมวลกฎหมายอาญาย่อมไม่มีเหตุที่จะควบคุมตัวบุคคลได้แต่อย่างใด รวมถึงอาจส่งผลกระทบต่อสิทธิในความเป็นส่วนตัวของผู้ถูกควบคุมตัวและบุคคลแวดล้อมขณะควบคุมตัวได้โดยไม่จำเป็น ประกอบกับปัจจุบันต้นทุนต่อหน่วยในการดำเนินคดีอาญาตลอดกระบวนการยุติธรรมของรัฐมีต้นทุนอยู่ที่ประมาณ 125,000 บาทต่อคดี¹³ โดยที่ยังไม่ได้รวมต้นทุนของคู่กรณีเข้าด้วยแต่อย่างใด ดังนั้น หากมีการบันทึกภาพและเสียงในทุกกรณีและทุกฐานความผิดอาจก่อให้เกิดต้นทุนต่อหน่วยเพิ่มขึ้นไปอีกโดยไม่มีคามจำเป็น

2. หลักการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักสิทธิมนุษยชนของเจ้าหน้าที่ของรัฐในประเทศอังกฤษและประเทศเยอรมนี

การจับกุมหรือควบคุมตัวบุคคลตามหลักสากล¹⁴ หรือ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Right หรือ UDHR) ข้อ 9¹⁵ บัญญัติมิให้มีการจับกุมและคุมขังผู้ใดตามอำเภอใจ การตรวจสอบป้องกันมิให้บุคคลถูกเจ้าหน้าที่ใช้อำนาจจับกุมและคุมขังตามอำเภอใจนี้สอดคล้องกับหลักการแห่งกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Right หรือ ICCPR) ซึ่งเป็นสนธิสัญญาพหุภาคีด้านสิทธิมนุษยชน ข้อ 9¹⁶ ที่บัญญัติว่า ผู้ใดก็ตามที่ถูกจับหรือควบคุมตัวจะต้องถูกนำตัวส่งผู้พิพากษาหรือพนักงานอัยการในทันที ทั้งนี้ เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิประชาชนจากการใช้อำนาจตามอำเภอใจของเจ้าหน้าที่รัฐผู้ควบคุมตัว ซึ่งหากมีการตรวจสอบพบว่าการบังคับขู่เข็ญเพื่อให้รับสารภาพหรือคำให้การใด ๆ ที่ต้องการ ย่อมทำให้ผู้พิพากษาหรือพนักงานอัยการทราบเหตุและสามารถแสวงหาข้อเท็จจริงเพื่อป้องกันการบิดเบือนพยานหลักฐานได้ซึ่งจะส่งผลให้ผู้พิพากษาหรือพนักงานอัยการสามารถสั่งให้ปล่อยผู้ถูกควบคุมตัวได้ทันที ประกอบกับการสอบสวนโดยหลายหน่วยงานที่มีหน้าที่บังคับใช้กฎหมายถือเป็นการตรวจสอบถ่วงดุลการแสวงหาข้อเท็จจริงหรือการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานด้วยนั่นเอง ดังนั้น ไม่ว่าในประเทศอังกฤษและประเทศเยอรมนี รัฐย่อมต้องปฏิบัติต่อพลเมืองโดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Human Dignity) อันถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่สำคัญของหลักสิทธิมนุษยชนว่าต้องเคารพความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน การทำร้ายหรือทำทรมานอย่างทารุณโหดร้าย ไร้มนุษยธรรม ย่ำยีศักดิ์ศรี หรือการกระทำอื่นใดอันมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันย่อมกระทำมิได้ เช่น การนำคนมาเป็นทาส การลดทอนคุณค่าความเป็นมนุษย์ การค้ามนุษย์ เป็นต้น

¹² ไทยรัฐออนไลน์, 'ปริศนาคลุมถุงดำ ค้นสอบลุงเปี้ยก ถอดเสื้อเร่งแอร์หนาว เข้าข่ายทรมานหรือไม่' <<https://www.thairath.co.th/scoop/theissue/2756305>> สืบค้นเมื่อ 23 พฤษภาคม 2567.

¹³ สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, 'ความยุติธรรมมีราคาที่ต้องจ่าย' <<https://knowledge.tijthailand.org/th/article/detail/the-cost-of-justice-common-ground-1>> สืบค้นเมื่อ 11 พฤษภาคม 2567.

¹⁴ ดู น้ำแท้ มีบุญสร้าง, *กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเปรียบเทียบ* (วิญญูชน 2566) 39.

¹⁵ The Universal Declaration of Human Right 1948 article 9.

¹⁶ International Covenant on Civil and Political Right 1966 article 9.

2.1 การควบคุมตัวของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ต้องบันทึกภาพและเสียงในประเทศอังกฤษ

ในประเทศอังกฤษนั้น มีการใช้หลักการปกครองโดยกฎหมาย (Rule of Law) เป็นหลักการปกครองของประเทศ โดยมีความหมาย 3 ประการ¹⁷ คือ

(1) ต้องไม่ใช้กำลังปกครอง ต้องใช้กฎหมายปกครอง ประชาชนต้องเคารพกฎหมาย

(2) ราษฎรอังกฤษถูกปกครองโดยกฎหมายเท่านั้น การจะลงโทษหรือจับกุมคนอังกฤษโดยปราศจากการไต่สวนตามกระบวนการของกฎหมายและโดยไม่มีคามผิดตามที่ระบุไว้ในกฎหมายจะกระทำมิได้

(3) อำนาจของพระมหากษัตริย์และรัฐมนตรีนั้นมีต้นกำเนิดมาจากพระราชบัญญัติของรัฐสภา

การควบคุมตัวในประเทศอังกฤษ ถือเป็นการพรากเอาเสรีภาพไปจากผู้นั้นในชั่วระยะเวลาหนึ่ง ดังนั้นจึงต้องคำนึงถึงสิทธิมนุษยชนในการควบคุมตัวด้วย อีกทั้งประเทศอังกฤษซึ่งเป็นหนึ่งสมาชิกในสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติยังได้ลงมติรับรองและประกาศใช้ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights หรือ UDHR) เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2491¹⁸ และเข้าร่วมเป็นภาคีของอนุสัญญายุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน หรือ European Convention on Human Rights ด้วย¹⁹ ดังนั้น หากจะดำเนินการจับกุมหรือควบคุมตัวบุคคลโดยอ้อมต้องคำนึงถึงสิทธิมนุษยชนเกี่ยวกับการควบคุมตัวผู้ต้องหาด้วย ตามหลักปฏิญญาสากลฯ อนุสัญญาฯ ประกอบกับพระราชบัญญัติสิทธิมนุษยชน พ.ศ. 2541 (The Human Rights Act 1998) Human Rights Act 1998, Criminal Law Act 1967, Police and Criminal Evidence Act 1984 ซึ่งถือเป็นบทบัญญัติกฎหมายภายในของประเทศอังกฤษในระดับพระราชบัญญัติด้วยเช่นกัน

ปัจจุบัน เมื่อพิจารณาถึงการควบคุมตัวของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ต้องบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่องในประเทศอังกฤษ จะพบว่ากล้องติดตัวถูกสวมใส่ครั้งแรกกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในประเทศอังกฤษในปี ค.ศ. 2005 และประเทศอังกฤษถือเป็นประเทศต้นแบบในการติดตั้งกล้องกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในการบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่อง ก่อนที่องค์กรตำรวจหลายแห่งทั่วโลกจะมีการทดลองใช้งานกันอย่างแพร่หลาย ทั้งนี้ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ตำรวจได้บันทึกภาพและเสียงเป็นพยานหลักฐานในการบังคับใช้กฎหมาย ในทางกลับกันเพื่อป้องกันสิทธิมนุษยชนของสาธารณชนไปในทางเดียวกันและเพื่อเป็นการยกระดับเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในรูปแบบการควบคุมตัวโดยการใช้กระบวนการการบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่อง ในช่วงปี ค.ศ. 2014 ประเทศอังกฤษจึงได้มีการทดลองรูปแบบการควบคุมตัวโดยการใช้เจ้าหน้าที่ตำรวจใช้กล้องเพื่อใช้ในการบันทึกภาพและเสียงขณะปฏิบัติหน้าที่ และในช่วงปี ค.ศ. 2016 ได้มีการนำกล้องติดตัวเจ้าหน้าที่ตำรวจ (police body-worn camera หรือ BWC) มาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งจากผลการสำรวจจากทีมนิวเจอร์ซีย์มหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ ร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจเกือบ 2,000 คน จาก 4 แห่งในอังกฤษ และ 2 แห่งในสหรัฐอเมริกา ผลการศึกษาพบว่าข้อร้องเรียนจากสาธารณชนลดลงร้อยละ 93 ในช่วง 12 เดือน โดยแสดงให้เห็นว่า ก่อนการนำกล้องไปใช้ เจ้าหน้าที่ตำรวจได้รับการร้องเรียนจำนวนรวมกันเป็น 1,539 เรื่องในช่วง 12 เดือน หรือคิดเป็น 1.2 เรื่องร้องเรียนต่อเจ้าหน้าที่ 1 คน โดยเทียบจากภายหลังจากเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ปฏิบัติหน้าที่โดยสวมกล้องเพื่อปฏิบัติงาน คำร้องเรียนต่าง ๆ ลดลงเหลือ 113 เรื่องในช่วง 12 เดือน หรือคิดเป็นเพียง 0.08 ต่อเจ้าหน้าที่หนึ่งคน ซึ่งลดลงมากถึงร้อยละ 93²⁰ ทั้งนี้ ผลอาจสืบเนื่องมาจาก

¹⁷ หลักการปกครองโดยกฎหมาย (Rule of Law) <https://www.baanjomyut.com/library_2/extension-1/comparative_politics/02.html#google_vignette> สืบค้นเมื่อ 8 มกราคม 2567.

¹⁸ HUMAN RIGHTS, <<https://humanrights.mfa.go.th/th/humanrights/obligation/index.php>> สืบค้นเมื่อ 20 เมษายน 2567.

¹⁹ COUNCIL OF EUROPE <<https://www.coe.int/en/web/portal/46-members-states>> สืบค้นเมื่อ 20 เมษายน 2567.

²⁰ INDEPENDENT, Police body cameras cut complaints by 93 percent, <<https://www.independent.co.uk/news/uk/home-news/police-body-cameras-complaints-93-per-cent-dr-barak-ariel-cambridge-a7338851.html>> สืบค้นเมื่อ 8 มกราคม 2567.

- (1) เจ้าหน้าที่แต่ละรายมีความรับผิดชอบและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการปฏิบัติหน้าที่มากขึ้น
- (2) เกิดความยุติธรรมต่อทั้งฝ่ายเจ้าหน้าที่และฝ่ายผู้ต้องสงสัยเกี่ยวกับเหตุการณ์เดียวกัน
- (3) เกิดความโปร่งใสของการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ อีกทั้งสิ่งใดก็ตามที่ได้รับการบันทึกไว้อย่างสามารถ

ตรวจสอบ กลั่นกรอง และสามารถใช้เป็นพยานหลักฐานได้ในภายหลัง

ทั้งนี้ หัวหน้าทีมผู้วิจัย คือ Barak Ariel กล่าวว่า “ในประวัติศาสตร์ของกิจการตำรวจ ไม่มีมาตรการใดที่มีประสิทธิผลเท่ากับเรื่องนี้”²¹

ประกอบกับเมื่อปลายเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 2019 รัฐมนตรีตำรวจแห่งสหราชอาณาจักรได้กล่าวย้าต่อรัฐสภาว่าในสหราชอาณาจักร “การใช้กำลังใด ๆ ของเจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องกระทำโดยถูกต้องตามกฎหมาย ได้สัดส่วน และสมเหตุสมผลในสถานการณ์นั้น ๆ” กฎเกณฑ์เกี่ยวกับการใช้กำลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจมีการแพร่กระจายไปทั่วตราสารทางกฎหมายและกฎหมายทั่วไป ภายใต้พระราชบัญญัติกฎหมายอาญา (Criminal Law Act 1967) ว่า “บุคคลอาจใช้กำลังตามสมควรในสถานการณ์ในการป้องกันอาชญากรรม หรือในการบังคับใช้หรือช่วยเหลือในการจับกุมผู้กระทำความผิดหรือผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิด หรือบุคคลที่กระทำโดยมิชอบด้วยกฎหมาย”

อย่างไรก็ตาม ในชั้นควบคุมตัวหรือจับกุมของประเทศอังกฤษ แม้ว่าพระราชบัญญัติตำรวจและหลักฐานทางอาญา ค.ศ. 1984 หรือ The Police and Criminal Evidence Act 1984 (PACE) จะมีได้บัญญัติว่าขณะการควบคุมตัวต้องทำการบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่องไว้ในพระราชบัญญัติและถือเป็นดุลพินิจของเจ้าพนักงานก็ตาม แต่ก็มีข้อบังคับทางกฎหมายและรหัสปฏิบัติเกี่ยวกับการบันทึกเสียง หรือ Code of Practice on audio recording interviews with suspects ของผู้ต้องสงสัยขณะถูกควบคุมตัว ตามหลักปฏิบัติว่าด้วยการบันทึกเสียงผู้ต้องสงสัย ตาม PACE Code E 2018²² ด้วย เช่นเดียวกับในส่วนของชั้นสอบสวนของประเทศอังกฤษ แม้ว่าจะไม่มีข้อกำหนดทางกฎหมายในการต้องบันทึกภาพและเสียงขณะสอบสวนไว้อย่างชัดเจน แต่ก็มีข้อบังคับทางกฎหมายและรหัสปฏิบัติที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการบันทึกเสียงและภาพของผู้ถูกควบคุมตัวในชั้นสอบสวน หรือ Code of Practice on visual recording with sound of interviews with suspects ตามข้อบังคับว่าด้วยการบันทึกภาพและเสียงผู้ต้องสงสัยตาม PACE Code C²³ และ F 2018²⁴ เพื่อเป็นหลักประกันของผู้ถูกควบคุมตัว มิให้ถูกบังคับ ชูเชื้อ การทรมาน รวมถึงการกระทำทุจริตโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐในชั้นสอบสวน ประกอบกับต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติความมั่นคงแห่งชาติ หรือ National Security Act 2023: video recording code²⁵ ที่บัญญัติให้การสอบปากคำผู้ถูกควบคุมตัว เจ้าพนักงานตำรวจต้องทำการบันทึกภาพและเสียงด้วย แต่ทั้งนี้เฉพาะกรณีเป็นความผิดเกี่ยวกับการจารกรรม การก่อวินาศกรรม และบุคคลต่างชาติซึ่งกระทำการนั้นแทน²⁶

²¹ THE LAW ON POLICE USE OF FORCE WORLDWIDE, <<https://www.policinglaw.info/country/united-kingdom>> สืบค้นเมื่อ 8 มกราคม 2567.

²² Home office UK, ‘Pace Code E 2018’ (2022) <<https://www.gov.uk/government/publications/pace-codes-e-and-f-2018/pace-code-e-2018-accessible>> สืบค้นเมื่อ 19 พฤษภาคม 2567.

²³ Home office UK, ‘Pace Code C 2018’ (2023) <<https://assets.publishing.service.gov.uk/media/6580543083ba3800de1b792/PACE+Code+C+2023.pdf>> สืบค้นเมื่อ 19 พฤษภาคม 2567.

²⁴ Home office UK, ‘Pace Code F 2018’ (2022) <<https://www.gov.uk/government/publications/pace-codes-e-and-f-2018/pace-code-f-2018-accessible#bookmark24>> สืบค้นเมื่อ 19 พฤษภาคม 2567.

²⁵ Home office UK, ‘Policy paper National Security Act 2023: Video recording code’ (2023) <<https://www.gov.uk/government/publications/national-security-act-2023-video-recording-code-of-practice/national-security-act-2023-video-recording-code-accessible-version>> สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2567.

²⁶ Legislation UK, ‘National Security Act 2023’ (2023) <<https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2023/32/section/27>> สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2567.

2.2 การควบคุมตัวของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ต้องบันทึกภาพและเสียงในประเทศเยอรมนี

ประเทศเยอรมนีถือเป็นหนึ่งในประเทศที่มีการปกป้องสิทธิมนุษยชนในระดับสูง ทั้งในทางทฤษฎีและปฏิบัติ รัฐธรรมนูญเยอรมัน ค.ศ. 1949²⁷ มาตรา 1 (1) บัญญัติว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นสิ่งที่ไม่ว่าจะล่วงละเมิดได้ เป็นภาระหน้าที่ของรัฐที่จะต้องให้ความเคารพและให้ความคุ้มครองต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” อีกทั้งในคำวินิจฉัยเรื่อง Mephisto - Beschluss ศาลรัฐธรรมนูญสหพันธ์รัฐของเยอรมนี ได้ให้หลักประกันทางคุณค่าเกี่ยวกับความเป็นปัจเจกบุคคลในรัฐ และการล่วงละเมิดในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไม่ว่าจะกระทำได้ เป็นการรับรองและคุ้มครองจากการแทรกแซงส่วนบุคคล รวมทั้งประเทศเยอรมนียังมีการให้สัตยาบันต่อสนธิสัญญาเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนต่าง ๆ หลายฉบับ เช่น International Covenant on Civil and Political Rights, United Nations Convention Against Torture และสิทธิมนุษยชนในกลุ่มเปราะบาง (Vulnerable populations) ไม่ว่าจะเป็นในกลุ่มของการค้ามนุษย์ (Human trafficking) กลุ่มหลากหลายทางเพศ (LGBT rights) หรือแม้แต่ในกลุ่มคนข้ามเพศ (Intersex rights) ก็ตาม

การควบคุมตัวผู้ใดก็ตามในประเทศเยอรมนีเป็นมาตรการบังคับทางอาญาวิธีหนึ่งที่ถูกใช้มากที่สุด ในทางกลับกันการควบคุมตัวก็มีผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชนของผู้ถูกควบคุมตัว เนื่องจากผู้นั้นจะต้องถูกพรากเสรีภาพไปแม้ในช่วงระยะเวลาหนึ่งก็ตาม อันถือเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างหนึ่ง ดังนั้น จึงต้องพิจารณาถึงเงื่อนไขในการควบคุมตัวในทางอาญาให้ถูกต้องและต้องได้สัดส่วน ซึ่งการควบคุมตัวบุคคลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมันจะพบอยู่ในมาตรา 112 อันเป็นเหตุในการออกหมายควบคุม ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับประมวลวิธีพิจารณาความอาญาของไทย มาตรา 66 ว่าหากมีหลักฐานตามสมควรว่าบุคคลใดน่าจะได้กระทำความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสามปี หรือเมื่อมีหลักฐานตามสมควรว่าบุคคลใดน่าจะได้กระทำความผิดอาญาและมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะหลบหนี หรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือก่อเหตุอันตรายประการอื่น ให้ถือเป็นเหตุในการออกหมายจับบุคคลนั้นได้ ที่ถือเป็นการบังคับทางอาญาที่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานอย่างหนึ่งด้วย

โดยเมื่อพิจารณาการควบคุมตัวและกระบวนการการบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่องในประเทศเยอรมนีแล้ว พบว่า ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 บางหน่วยงานของรัฐในประเทศเยอรมนีได้เริ่มใช้การบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่องโดยการใช้กล้องติดตัวเจ้าหน้าที่ตำรวจและเริ่มเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา²⁸ ซึ่งเหตุผลในการบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่อง โดยการใช้กล้องติดตัวเจ้าหน้าที่ตำรวจ²⁹ ดังนี้

ประการที่หนึ่ง คือ เพื่อใช้ภาพและเสียงนั้นเป็นพยานหลักฐาน³⁰

ประการที่สอง คือ ข้อเท็จจริงขณะที่พลเรือนกำลังบันทึกภาพของเจ้าพนักงานตำรวจอยู่นั้น เจ้าพนักงานตำรวจเองก็ต้องการเพิ่มภาพเหล่านั้นเข้าไปในบันทึกของพวกเขาเช่นกันว่าภาพเหล่านั้นที่ถูกบันทึกขึ้นโดยพลเรือน ปรากฏตามที่ประธานสหภาพตำรวจแห่งรัฐ Baden-Württemberg (MR.Rüdiger Seidenspinner) อธิบายว่า "เจ้าพนักงาน

²⁷ Grundgesetz fuer die Bundesrepublik 1949 article 1.

²⁸ Heise online, 'Kamera-Cops: Weitere Bundesländer erwägen Body-Cams bei Polizei-Einsätzen' (in German), <<https://www.heise.de/news/Kamera-Cops-Weitere-Bundeslaender-erwaegen-Body-Cams-bei-Polizei-Einsaetzen-2682173.html>> สืบค้นเมื่อ 8 มกราคม 2567.

²⁹ Von Jörg Diehl and Thies Schnack, Thies 'Kamera-Cops: Weitere Bundesländer erwägen Body-Cams bei Polizei-Einsätzen' heise.de. (August 8, 2015) <<https://www.spiegel.de/netzwelt/ gadgets/bodycams-fuer-polizisten-feldversuch-in-frankfurt-a-1041212.html>> สืบค้นเมื่อ 8 มกราคม 2567.

³⁰ Martini Mario, 'Bodycams zwischen Bodyguard und Big Brother - Zu den rechtlichen Grenzen filmischer Erfassung von Sicherheitseinsätzen durch Miniaturkameras und Smartphones' [Bodycams between Bodyguard and Big Brother - On the legal limits of cinematic recording of security operations using miniature cameras and smartphones]. ResearchGate (in German). <https://www.researchgate.net/publication/317185182_Bodycams_zwischen_Bodyguard_und_Big_Brother_-_Zu_den_rechtlichen_Grenzen_filmischer_Erfassung_von_Sicherheitseinsätzen_durch_Miniaturkameras_und_Smartphones> สืบค้นเมื่อ 8 มกราคม 2567.

ตำรวจได้ใช้ความอดทนกับการที่ถูกพลเรือนแทรกแซงหรือขัดขวางการปฏิบัติหน้าที่ด้วยการใช้โทรศัพท์มือถือบันทึกภาพ โดยเฉพาะกรณีที่ถูกพลเรือนใช้เพื่อเป็นการแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่ ไม่ว่าจะเป็นการแทรกแซงโดยการดูหมิ่น หรือการกระทำใด ๆ ทางกายภาพ ฯลฯ อย่างไรก็ตาม เจ้าพนักงานตำรวจจะไม่ใช้กล้องติดตัวในทุกสถานการณ์ แต่จะใช้สำหรับการปฏิบัติการเฉพาะกิจ และใช้ในเฉพาะพื้นที่ที่มีระดับการเกิดอาชญากรรมสูง³¹ โดยในปี ค.ศ. 2015 ได้มีการสุ่มสำรวจกลุ่มประชากรจำนวน 1,200 คนในประเทศเยอรมนี ซึ่งประชากรส่วนใหญ่หรือคิดเป็นร้อยละ 71 พึงพอใจในการทำงานของกล้องติดตัวเจ้าพนักงานตำรวจ มีเพียงร้อยละ 20 ที่ไม่เห็นด้วยกับเทคโนโลยีนี้³²

ประการที่สาม คือ ปกป้องเจ้าหน้าที่ตำรวจจากการถูกทำร้ายจากผู้ถูกควบคุมตัวหรือผู้ถูกจับ เนื่องมาจากสถิติเมื่อปี ค.ศ. 2016 ปรากฏเจ้าพนักงานตำรวจมากกว่า 45,000 นาย ต้องตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมขณะปฏิบัติหน้าที่อีกทั้งประชาชนร้อยละ 72.5 ได้สนับสนุนให้เจ้าพนักงานตำรวจบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่อง เพื่อแสดงความโปร่งใสควบคู่กันไปด้วย³³ นั่นเอง

มีรายงานว่า 5 รัฐที่มีการใช้กล้องติดตัวเจ้าหน้าที่ตำรวจโดยในรัฐ Hesse เจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นหน่วยแรกที่ถูกบังคับใช้กล้องติดตัวในเดือนพฤษภาคม ปี 2013 และข้อมูลอย่างเป็นทางการกล่าวถึงจำนวนการร้องเรียนเกี่ยวกับการใช้กล้องติดตัวเจ้าหน้าที่ตำรวจลดลงจาก 40 นาย เหลือเพียง 25 นาย และมีตำรวจที่ติดกล้องเพียง 1 นายเท่านั้นที่ถูกทำร้ายเมื่อเปรียบเทียบกับเพื่อนร่วมงานอีก 9 นายที่ไม่ได้ติดกล้องติดตัวเจ้าหน้าที่ขณะปฏิบัติงาน³⁴

จากโครงการนำร่องดังกล่าว จำนวนการใช้งานกล้องติดตัวเจ้าหน้าที่ตำรวจมีจำนวนเพิ่มขึ้นจาก 13 ตัวเป็น 72 ตัว และขยายพื้นที่การใช้งานไปยังเมืองต่าง ๆ ในรัฐ Hesse อีกด้วย³⁵ ความสำเร็จของโครงการนำร่องนี้สร้างแรงบันดาลใจให้หลายเมืองในประเทศเยอรมนี และสำนักงานตำรวจสหพันธ์เยอรมนีถือเป็นหน่วยงานที่มีการเริ่มประกาศนโยบายการใช้กล้องติดตัวเจ้าหน้าที่ตำรวจในการปฏิบัติหน้าที่ ก่อนที่ต่อมาสำนักงานตำรวจประเทศฮังการี ประเทศสวีเดน และประเทศออสเตรเลีย จะให้ความสนใจและติดต่อเพื่อขอข้อมูลกับหน่วยงานตำรวจของประเทศเยอรมนี

ต่อมาในปี พ.ศ. 2560 ประเทศเยอรมนี ได้ดำเนินการทดสอบใช้กล้องติดตัวสวมใส่แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจสหพันธ์รัฐและตำรวจของรัฐในบางเมืองใน Hesse, Bavaria, Rhineland Palatinate, Baden-Württemberg และในเมืองรัฐ Hamburg โดยหวังว่าการใช้จะช่วยลดความรุนแรงต่อเจ้าหน้าที่สายตรวจหรือผู้ที่ถูกเรียกไปยังที่เกิดเหตุได้ อีกทั้งในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2566 กระทรวงมหาดไทย รัฐแซกโซนี-อันฮัลต์ของเยอรมนี (Ministry of the Interior of the German federal state of Saxony-Anhalt) ได้มีการเตรียมความพร้อมโดยการจัดซื้อกล้อง

³¹ Gewerkschaft der Polizei, 'Und wer schützt die Politie?' (2014). <https://www.gdp.de/gdp/gdp.nsf/id/DE_GdP-unterstuetzt-Bremer-Initiative-zum-besseren-Schutz-fuer-Polizeibeamte-vor-Gewalt?open&ccm=300040820> สืบค้นเมื่อ 7 พฤษภาคม 2567.

³² YouGov, 'Große Mehrheit befürwortet Körperkamera's für Polizisten' (2015) <https://yougov.de/politics/articles/12595-grosse-mehrheit-befurwortet-korperkamas-fur-poli?redirect_from=%2Fnews%2F2015%2F06%2F18%2Fgrosse-mehrheit-befurwortet-korperkamas-fur-poli%2F> สืบค้นเมื่อ 7 พฤษภาคม 2567.

³³ Zepcam, Bodycam systems in Germany, 'Who is using bodycams, why are they using them and what do citizens and leaders have to say about the spread of bodycams in Germany?' <<https://zepcam.com/bodycam-systems-in-germany>> สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2567.

³⁴ Von Jörg Diehl and Thies Schnack. (เชิงอรรถ 29)

³⁵ RP Online, 'Videoüberwachung per Body-Cam Hessische Polizei schreckt Schläger mit Minikameras ab' (June 23, 2015) <https://rp-online.de/panorama/deutschland/polizei-in-hessen-schreckt-schlaeger-mit-minikameras-ab_aid-19230397> สืบค้นเมื่อ 2 พฤศจิกายน 2566.

ติดตัวเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อช่วยลดความรุนแรงจากเจ้าหน้าที่ตำรวจในสถานการณ์ที่อาจก่อให้เกิดอันตรายได้ และยังเป็น การเพิ่มความปลอดภัย รวมถึงความโปร่งใสควบคู่กันไปด้วย³⁶

อย่างไรก็ตาม จะเห็นได้ว่าการบันทึกภาพและเสียงในชั้นจับกุมหรือในชั้นสอบสวนเป็นเพียงโครงการ เพื่อป้องกันความปลอดภัยของเจ้าพนักงานตำรวจและแสดงความโปร่งใสในการปฏิบัติหน้าที่เท่านั้น มิได้มีการ กำหนดให้ต้องมีการบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่องอย่างชัดเจนไว้ในกฎหมายภายใน โดยหากพิจารณา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน การบันทึกภาพและเสียงจะเกิดขึ้นในกระบวนการพิจารณา ในชั้นศาลเท่านั้น ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในหลายมาตรา อาทิ การบันทึกภาพและเสียง การสอบปากคำโดยใช้สื่อภาพและเสียงที่จะต้องกระทำโดยศาล มาตรา 58a³⁷ การสืบพยานโดยการบันทึกภาพ และเสียงหรือนอกเหนือจากชั้นกระบวนการพิจารณาคดีหลักของศาล มาตรา 58b³⁸ การสืบพยานบุคคลแยกออกจากผู้มี สิทธิอยู่ร่วมด้วยคนอื่น ๆ ของศาล ตามมาตรา 168e³⁹ การจัดให้มีการสอบปากคำพยานบุคคลในรูปแบบของ โสตทัศนอุปกรณ์ของศาล ตามมาตรา 247a⁴⁰ หรือการถ่ายทอดภาพและเสียงของการสอบปากคำโดยศาล ตามมาตรา 255a⁴¹ เป็นต้น

3. ผลของการควบคุมตัวโดยเจ้าหน้าที่รัฐที่ต้องบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่อง

ปัจจุบันบทบังคับต่าง ๆ ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญ หาย พ.ศ. 2565 ถือเป็นสิ่งที่ต้องปฏิบัติตามเสมือนเป็นวิธีพิจารณาความอาญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบันทึกภาพและ เสียงอย่างต่อเนื่องที่มีระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหาย ว่าด้วยการบันทึกภาพและเสียงในขณะจับกุมและควบคุม การแจ้งการควบคุม และการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับผู้ถูก ควบคุมตัว พ.ศ. 2566 ออกมารองรับพระราชบัญญัติฯ ซึ่งผลของการควบคุมตัวโดยเจ้าหน้าที่รัฐที่หากมีการ บันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่องที่เห็นได้อย่างประจักษ์ คือ จำนวนสถิติเรื่องร้องเรียนสิทธิในกระบวนการยุติธรรม เฉพาะกรณีเจ้าพนักงานตำรวจซ้อมทรมานและทำร้ายร่างกายระหว่างควบคุมตัว โดยก่อนการบังคับใช้การบังคับใช้ พระราชบัญญัติฯ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 ถึงปี พ.ศ. 2564 มีจำนวนทั้งสิ้น 38 เรื่อง⁴² แต่ภายหลังพระราชบัญญัติฯ บังคับ ใช้จำนวนเรื่องร้องเรียนสิทธิในกระบวนการยุติธรรม เฉพาะกรณีเจ้าพนักงานตำรวจซ้อมทรมานและทำร้ายร่างกาย ระหว่างควบคุมตัว ลดลงเหลือเพียง 3 เรื่อง⁴³ เท่านั้น ซึ่งอาจสะท้อนได้ส่วนหนึ่งว่าการควบคุมตัวโดยเจ้าหน้าที่รัฐที่ ต้องบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่อง ช่วยการยกระดับกระบวนการยุติธรรมในกระบวนการควบคุมตัวได้อย่างมี

³⁶ MOTOLOLA, “The roll out of the new body-worn camera solutions to the City of Stendal Police Inspectorate and the police academy in Aschersleben marks the beginning of a wider deployment to nearly all operational frontline teams in Saxony-Anhalt. The cameras will be implemented to help officers to de-escalate potentially dangerous situations and increase safety and transparency on the front line.” <<https://www.motorolasolutions.com/newsroom/press-releases/police-in-saxony-anhalt-body-worn-cameras.html>> สืบค้นเมื่อ 25 ธันวาคม 2566.

³⁷ Strafprozeßordnung, § 58a.

³⁸ เพ็งอ้าง § 58b.

³⁹ เพ็งอ้าง § 168e.

⁴⁰ เพ็งอ้าง § 247a.

⁴¹ เพ็งอ้าง § 255a.

⁴² พลิชฐ์ คงคุณารกุล, กางสถิติ ‘ซ้อมทรมาน’ ผ่านเรื่องร้องเรียน ปฏิรูปตำรวจ - พ.ร.บ.อุ้มหายฯ ช่วยได้แค่ไหน? <<https://thestandard.co/prevent-forced-disappearance-act>> สืบค้นเมื่อ 12 พฤษภาคม 2567.

⁴³ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน <<https://www.nhr.or.th/th/Examination-reports>> สืบค้นเมื่อ 10 เมษายน 2567.

ประสิทธิภาพและลดจำนวนการร้องเรียนเจ้าหน้าที่ของรัฐได้อย่างมีนัยยะสำคัญ⁴⁴ ทั้งยังเป็นการปรับพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐบางรายโดยปริยาย เนื่องจาก การบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่องย่อมส่งผลถึงการควบคุมพฤติกรรมโหดร้ายของเจ้าหน้าที่ของรัฐบางรายขณะบันทึกภาพและเสียงอยู่ได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชั้นของการควบคุมตัวซึ่งในอดีตที่ผ่านมาปัญหาการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ชอบทั้งในส่วนพฤติการณ์และกระบวนการล้วนมีเป็นจำนวนมาก⁴⁵ เช่น การบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่มากเกินไปจนเกินขอบเขต ไม่ว่าจะเป็นการตรวจ การควบคุมตัว การจับ การซ้อมผู้ต้องหาเพื่อให้รับสารภาพ การสร้างพยานหลักฐานเท็จ การวิสามัญฆาตกรรม การละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ เป็นต้น โดยการบังคับใช้กฎหมายโดยเกินเลยไปนั้น อาจเกิดมาจากความไม่เท่าเทียมกันของผู้ต้องหาหรือผู้ถูกจับได้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของฐานะทางสังคม อิทธิพลทางสังคม หน้าที่การงาน ฐานะทางการเงิน⁴⁶ ความสัมพันธ์ทางตรงและทางอ้อม เช่น ญาติมิตร ผู้บังคับบัญชากับผู้บังคับบัญชา เพื่อนฝูง คนรู้จัก ฯลฯ ซึ่งถือเป็นตัวแปรที่เป็นปัจจัยในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐได้เช่นกัน ในทางกลับกันการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ไม่ว่าจะเป็นการตรวจการควบคุมตัว การจับ การซ้อมผู้ต้องหาเพื่อให้รับสารภาพ ฯลฯ รวมทั้งการทรมานหรือบังคับให้สูญหายก็ตามมีความเป็นไปได้ว่าหากผู้ถูกจับเป็นผู้ที่ไม่มีฐานะทางสังคม หน้าที่การงานระดับปานกลางไปจนถึงระดับล่าง หรือไม่ได้มีอิทธิพลใด ๆ ในสังคม อาจถูกปฏิบัติในทางตรงกันข้ามหรือถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานได้มากกว่าบุคคลที่มีฐานะทางสังคมระดับสูง แต่หลังมีการประกาศบังคับใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้อับอายของบุคคล พ.ศ. 2565 และพระราชบัญญัติฯ ดังกล่าวมีผลบังคับใช้แล้วตั้งแต่วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2566 ซึ่งได้มีบทบัญญัติที่สำคัญประการหนึ่ง อันถือเป็นสาระสำคัญของพระราชบัญญัติไว้ว่าเมื่อมีการจับกุมหรือควบคุมตัวบุคคล จะต้องมีการบันทึกภาพและเสียงต่อเนื่องขณะจับกุม และระหว่างการควบคุมตัวต้องแจ้งให้พนักงานอัยการ และพนักงานฝ่ายปกครองในท้องที่นั้น ๆ ทราบโดยทันที รวมถึงเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในการควบคุมตัวบุคคลจะต้องลงบันทึกการจับกุมซึ่งเป็นข้อมูลอัตลักษณ์ตัวตน บุคคล วัน เวลา สถานที่จับ และปล่อยตัว รวมทั้งข้อมูลเจ้าหน้าที่ผู้ออกคำสั่งจับกุมด้วยนั่นเอง ส่งผลให้ในปัจจุบันเจ้าหน้าที่ของรัฐนอกจากต้องปฏิบัติหน้าที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว ยังคงต้องปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติฯ ด้วยนั่นเอง

อย่างไรก็ดี เมื่อวิเคราะห์แนวทางการบันทึกภาพและเสียงในขณะควบคุมตัวจากกลุ่มประเทศตัวอย่าง คือ ประเทศอังกฤษและประเทศเยอรมนีแล้ว จะเห็นได้ว่าแม้ทั้งสองประเทศดังกล่าวจะมีวัตถุประสงค์ในทางกระบวนการยุติธรรมที่เหมือนกัน กล่าวคือ เพื่อเป็นการแสดงความโปร่งใสของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการปฏิบัติหน้าที่ แต่กรณีการควบคุมตัวของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ต้องบันทึกภาพและเสียงทั้งในชั้นจับกุมและชั้นสอบสวนนั้นไม่ได้มีการบัญญัติไว้เป็นกฎหมายในลำดับชั้นพระราชบัญญัติแต่อย่างใด โดยในประเทศอังกฤษเป็นเพียงข้อบังคับทางกฎหมายและรหัสปฏิบัติเกี่ยวกับการบันทึกเสียง หรือ Code of Practice on audio recording interviews with suspects ในขณะที่ประเทศเยอรมนีเป็นเพียงโครงการเพื่อป้องกันความปลอดภัยของเจ้าพนักงานตำรวจและแสดงความโปร่งใสในการปฏิบัติหน้าที่เท่านั้น ส่วนในกรณีการกำหนดฐานความผิดที่เหมาะสมในการบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่องในประเทศอังกฤษนั้น จะมีเฉพาะในชั้นสอบสวนที่ต้องสอบปากคำผู้ถูกควบคุมตัว ภายใต้พระราชบัญญัติความมั่นคงแห่งชาติ หรือ National Security Act 2023: video recording code แต่ในประเทศเยอรมนีกรณีการกำหนดฐานความผิดที่เหมาะสมในการบันทึกภาพและเสียงนั้น ยังไม่ได้มีการบัญญัติเป็นกฎหมายไว้แต่อย่างใด คงมีแต่เพียง

⁴⁴ เฟ็งอ้าง.

⁴⁵ สำนักงานเจรตารวจ, ข้อมูลเชิงสถิติเรื่องร้องเรียนข้าราชการตำรวจที่เกี่ยวข้องกับการทุจริตและประพฤติมิชอบ

<<https://jaray.police.go.th>

สืบค้นเมื่อ 10 เมษายน 2567.

⁴⁶ ดู วันชัย ไคความรู้, 'สิทธิมนุษยชน สิทธิพื้นฐานของประชาชนเมื่อถูกกล่าวหาในคดีอาญา' เอกสารวิชาการส่วนบุคคล (Individual Study) สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ 1 <https://www.constitutionalcourt.or.th/occ_web/ewt_dl_link.php?nid=8821> สืบค้นเมื่อ 6 มิถุนายน 2567.

นโยบายเพื่อเพิ่มความโปร่งใสและป้องกันความปลอดภัยที่อาจเกิดขึ้นได้กับตัวเจ้าพนักงานตำรวจในขณะปฏิบัติหน้าที่เท่านั้น

ทั้งนี้ อาจกล่าวได้ว่าการควบคุมตัวที่ต้องมีการบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่อง นั้น จะใช้อุปกรณ์กล้องที่มีอยู่เดิมไม่ว่าจะเป็นกล้องติดหมวก กล้องจากโทรศัพท์มือถือ กล้องติดตัวเจ้าหน้าที่ (body worn camera) กล้องติดรถยนต์ หรือกล้องวิดีโออื่น ๆ ที่สามารถบันทึกวิดีโอภาพได้ กรณีหากไม่เพียงพอรัฐยังคงมีหน้าที่ต้องจัดหากล้องให้แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจในการปฏิบัติหน้าที่และเจ้าหน้าที่ตำรวจจะอ้างว่าขณะการควบคุมตัวหรือจับกุมนั้นไม่มีความพร้อมด้านอุปกรณ์เนื่องจากรัฐมิได้จัดหาให้ไม่ได้เช่นกัน เนื่องจาก เมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม 2566 ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยที่ 7/2566⁴⁷ กรณีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 99 คน ซึ่งเป็นจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ในสภาผู้แทนราษฎร ได้เข้าชื่อเสนอความเห็นต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร ว่าพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 พ.ศ. 2566 ที่ตราขึ้นเพื่อขยายกำหนดเวลาการมีผลใช้บังคับของมาตรา 22 มาตรา 23 มาตรา 24 และมาตรา 25 ของพระราชบัญญัติฯ ดังกล่าว จากเดิมที่ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนด 120 วันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป คือ วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2566 แก้ไขเป็นให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2566 เป็นต้นไป โดยอ้างเหตุผลความไม่พร้อมด้านงบประมาณ การจัดหาเครื่องมือและอุปกรณ์ และขั้นตอนการปฏิบัติงาน ในการบังคับใช้ตามพระราชบัญญัติฯ ดังกล่าว ซึ่งไม่ได้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา 173 วรรคหนึ่ง ดังนั้น จึงส่งความเห็นดังกล่าว ก ล ่ า ว เ พื่ อ ข อ ใ ห้ ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 173 วรรคหนึ่ง นั้น ศาลรัฐธรรมนูญได้มีมติเสียงข้างมาก 8 ต่อ 1 วินิจฉัยว่า พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 พ.ศ. 2566 กรณีไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 173 วรรคหนึ่ง และให้พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 พ.ศ. 2566 ไม่มีผลใช้บังคับมาแต่ตั้งแต่วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2566 ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 173 วรรคสาม ในการนี้ จึงถือว่าพระราชกำหนดฯ ฉบับดังกล่าวไม่มีผลใช้บังคับมาตั้งแต่วันที่ตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

4. บทสรุป

การควบคุมตัวของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ต้องบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่อง ตามมาตรา 22 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 ถือเป็น การบัญญัติกฎหมายขึ้นเพื่อเป็นการป้องกันการทรมาน (torture) และการกระทำให้บุคคลสูญหาย (enforced disappearance) โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งถือเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรง ทั้งยังเป็น การยกระดับและเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ตลอดจนมาตรการอื่นที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำแย่ศักดิ์ศรี (Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment: CAT) และอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการบังคับให้หายสาบสูญ (International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance: ICPPED) และเมื่อพิจารณา

⁴⁷ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, คำวินิจฉัยที่ 7/2566 <<https://efiling.constitutionalcourt.or.th/web/mpdf/openAttachV2.php?token=6455adec48e9a228bea38065d6f595ad&r=3819&i=1>> สืบค้นเมื่อ 8 มกราคม 2567.

จะเห็นได้ว่าประโยชน์อย่างชัดเจนของการควบคุมตัวของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ต้องบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่อง ตามมาตรา 22 ปรากฏด้วยกัน 2 ประการ คือ

ประการที่หนึ่ง บทกฎหมายดังกล่าวถือเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายหนึ่งที่เป็นมาตรการควบคุมพฤติกรรมเจ้าหน้าที่ของรัฐ ควบคุมไปกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและในทางกลับกันก็ถือเป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพของราษฎรด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมาตรา 22 ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจเกี่ยวกับการบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่องในขณะที่จับและควบคุมนั้น ถือเป็น การได้มาซึ่งพยานหลักฐานที่สำคัญอย่างหนึ่งของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่จะเสนอต่อศาลในชั้นพิจารณาเพื่อตรวจสอบ การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ตำรวจได้อีกด้วย โดยจะเป็นการแสดงให้ศาลเห็นว่าการเข้าควบคุมตัวนั้น เป็นไปโดยชอบ ไม่มีการทรมาน การกระทำที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือการกระทำที่บุคคลสูญหายแต่อย่างไร ประกอบกับการเข้าควบคุมตัวนั้นมิได้เป็นกระทำไปโดยอำเภอใจ หรือเกิดจากการคาดเดาของเจ้าหน้าที่ของรัฐ แต่จะต้องเป็นกรณีที่มีเหตุอันสมควร ทั่ว ๆ ไปพึงเชื่อถือได้ โดยจะต้องไม่ใช่เป็น หลักฐานและข้อเท็จจริงที่เจ้าหน้าที่ของรัฐแต่ฝ่ายเดียวเชื่อถือเท่านั้น หากเป็นการกระทำโดยอำเภอใจ เจ้าหน้าที่ของรัฐก็ต้องรับผิดชอบต่อการถูกกระทบสิทธิและเสรีภาพโดยไม่จำเป็นไม่ว่าทางแพ่งหรือทางอาญา เนื่องจากการสืบสวน แสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐาน ถือเป็นกระบวนการหรือวิธีการอันหนึ่งของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของบุคคลสอดคล้องตามรัฐธรรมนูญด้วยนั่นเอง

ประการที่สอง พระราชบัญญัติฯ ดังกล่าว ในมาตรา 22 ยังถือเป็นการจัดรูปแบบเกี่ยวกับมาตรการ ในชั้นสืบสวน กล่าวคือเป็นการยืนยันความโปร่งใสในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ขจัดความอคติส่วนตัว ขจัดการกระทำที่อาจส่อไปในทางทุจริตรูปแบบต่าง ๆ อีกทั้งยังเป็นการให้ความเป็นธรรมต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติ หน้าที่โดยสุจริตจะถูกกล่าวหาว่าปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบได้ ซึ่งถือเป็นหลักความเสมอภาคและเป็นธรรมอยู่ใน บทบัญญัติแห่งกฎหมายฉบับเดียวกันด้วย

ดังนั้น กล่าวโดยสรุปตามบทความนี้ การปรับปรุงกรณีการควบคุมตัวของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ต้องบันทึกภาพ และเสียงอย่างต่อเนื่อง ตามพระราชบัญญัติป้องกันปราบปรามการทรมานการกระทำที่บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 การควบคุมตัวของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ต้องบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่องตามพระราชบัญญัติฯ ดังกล่าว ตามนัย มาตรา 22 ถือเป็นภาระระดับเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน และพระราชบัญญัติฯ นี้ มีลำดับศักดิ์ กฎหมายเทียบเท่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่เจ้าหน้าที่รัฐต้องถือปฏิบัติควบคู่กันไปด้วย ซึ่งการ ควบคุมตัวของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ต้องบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่องยังถือเป็นเรื่องที่สุดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หลักสิทธิมนุษยชน รวมถึงอนุสัญญาต่าง ๆ กล่าวคือ อนุสัญญาต่อต้านการ ทรมานและการปฏิบัติ หรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี (Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment: CAT) อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครอง บุคคลทุกคนจากการบังคับให้หายสาบสูญ (International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance: ICPED) และอนุสัญญาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ที่จะมีการทรมาน การกระทำ ที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือการกระทำที่บุคคลสูญหายไม่ได้นั่นเอง ประกอบกับ ประโยชน์ ตามมาตรา 22 ที่เจ้าหน้าที่ของรัฐติดกล้องบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่องขณะปฏิบัติหน้าที่ย่อมส่งผลดี ทั้งในเชิงกฎหมาย เชิงคดี และเชิงนโยบาย เช่น ทำให้กระบวนการดำเนินคดีเป็นไปอย่างสะดวก รวดเร็ว มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเฉพาะขั้นตอนของการรวบรวมพยานหลักฐาน ทำให้สามารถตรวจสอบความโปร่งใสของ เจ้าหน้าที่ที่ได้โดยตรงจากภาพและเสียงที่บันทึกไว้ ทำให้หลักฐานเกิดความชัดเจนและเที่ยงตรง ทำให้คดีจะจบลงได้ อย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ และทดแทนเทคนิคนอกกฎหมาย เช่น การข่มขู่ คุกคาม ทรมาน ได้อย่างมีนัยยะสำคัญ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม การควบคุมตัวของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ต้องบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่องตามพระราชบัญญัติป้องกันปราบปรามการทรมานการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 ตามมาตรา 22 ยังคงมีข้อสังเกต 2 ประการ คือ ประการที่หนึ่ง การไม่มีการบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่องในชั้นสอบสวน อันเนื่องมาจากการที่พระราชบัญญัติฯ ดังกล่าว มิได้มีการบัญญัติต่อไปถึงชั้นสอบสวนว่าให้มีการบันทึกภาพและเสียงด้วยหรือไม่อย่างไร ซึ่งถือเป็นช่องว่างของกฎหมาย และถือเป็นความเสี่ยงผู้ถูกควบคุมตัวต่อหน้าพนักงานสอบสวนที่พนักงานสอบสวนจะทำการสอบสวนที่ใด เวลาใดก็ได้ ตามที่เห็นสมควร⁴⁸ ที่อาจก่อให้เกิดการให้คำมั่นสัญญา ขู่ข่ม หลอกลวง ทรมาน ใช้กำลังบังคับ หรือกระทำโดยมิชอบด้วยประการใด ๆ ต่อผู้ถูกจับหรือถูกควบคุมตัวได้ในทางกลับกัน เมื่อวิเคราะห์ในมุมมองอันเป็นหลักประกันของเจ้าหน้าที่ของรัฐ จะเห็นได้ว่า หากไม่มีการบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่องในชั้นสอบสวน อาจเกิดผลเสียต่อตัวพนักงานสอบสวนหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ทำการควบคุมตัวในชั้นสอบสวนเองได้เช่นกัน กล่าวคือ พนักงานสอบสวนอาจถูกกลั่นแกล้งด้วยการถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้กระทำความผิด ข่มขู่ หลอกลวง หรือกระทำการไม่ชอบด้วยหน้าที่ด้วยการเรียกรับสินบน และอาจส่งผลให้พนักงานสอบสวนไม่มีพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเองที่เกิดขึ้นต่อศาลในชั้นพิจารณาได้ ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาจากประเทศอังกฤษก็ได้มีการตราหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการบันทึกภาพและเสียงในชั้นสอบสวนไว้ใน Code of Practice on visual recording with sound of interviews with suspects และพระราชบัญญัติความมั่นคงแห่งชาติ หรือ National Security Act 2023: video recording code ด้วยนั่นเอง

ประการที่สอง การไม่กำหนดฐานความผิดเกี่ยวกับการบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่องไว้เป็นการเฉพาะ เนื่องจากหากมีการใช้การบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่องกับทุกคดีและทุกฐานความผิด เช่น ความผิดลหุโทษ ที่ผู้กระทำไม่ได้มีเจตนาชั่วร้าย คดีที่การรวบรวมพยานหลักฐานมิได้มีความซับซ้อน หรือคดีที่เจ้าหน้าที่ไม่มีอำนาจในการควบคุมตัว เช่น กรณีเจ้าพนักงานตำรวจไม่มีหลักฐานเพียงพอว่าผู้นั้นได้กระทำความผิด การเชิญตัวไปสอบปากคำ เป็นต้น ในคดีเหล่านี้ อาจเป็นการกระทบสิทธิความเป็นส่วนตัวของบุคคลอย่างเกินความจำเป็นได้ จึงยังไม่ควรมีการบันทึกภาพและเสียง ประกอบกับปัจจุบันต้นทุนต่อหน่วยในการดำเนินคดีอาญาตลอดกระบวนการยุติธรรมของรัฐต่อหนึ่งคดีในทุกกระบวนการค่อนข้างสูงอยู่แล้ว ดังนั้น หากมีการบันทึกภาพและเสียงในทุกกรณีและทุกฐานความผิด อาจก่อให้เกิดต้นทุนต่อหน่วยเพิ่มขึ้นไปอีกโดยไม่มี ความจำเป็น

5. ข้อเสนอแนะ

แม้พระราชบัญญัติป้องกันปราบปรามการทรมานการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 ตามมาตรา 22 จะถือเป็นจุดเริ่มต้นเกี่ยวกับความโปร่งใสและควบคุมประเด็นเรื่องการป้องกันการทรมาน การกระทำที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือการกระทำให้บุคคลสูญหายก็ตาม แต่ยังคงมีความบกพร่องอันเป็นช่องว่างทางกฎหมาย 2 ประการ ดังนั้น เพื่อให้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 ในส่วนที่เกี่ยวกับศึกษารณการควบคุมตัวของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ต้องบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่อง มีประสิทธิภาพและส่งผลต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ผู้เขียนจึงขอเสนอแนะแนวทางเชิงกฎหมาย ด้วยกัน 2 ประการ ดังต่อไปนี้

⁴⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 130.

5.1 การกำหนดให้มีการบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่องในชั้นสอบสวน

ปัจจุบันการบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่อง แม้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 มาตรา 22 จะบัญญัติให้ในการควบคุมตัว เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้รับผิดชอบต้องบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่องในขณะจับและควบคุมจนกระทั่งส่งตัวให้พนักงานสอบสวนหรือปล่อยตัวบุคคลดังกล่าวไปก็ตาม แต่มิได้บัญญัติบังคับให้ต้องมีการบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่องในชั้นสอบสวน ซึ่งถือเป็นกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในขั้นต้นน้ำที่สำคัญเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจาก เป็นการช่วยอำนวยความสะดวกให้ศาลในการใช้ดุลพินิจค้นหาความจริงได้อย่างชัดเจนขึ้น โดยเฉพาะเมื่อศาลต้องชั่งน้ำหนักคำเบิกความของพยานคนเดียวกันที่เบิกความแต่ละครั้งไม่ตรงกัน ที่ปัจจุบันศาลพิเคราะห์จากบันทึกถ้อยคำการสอบสวนซึ่งเป็นเอกสารและถือเป็นพยานบอกเล่าเท่านั้น และหากมีการบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่องในชั้นสอบสวนด้วย ย่อมเป็นการแสดงความโปร่งใสของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการปฏิบัติหน้าที่และส่งผลให้พยานหลักฐานมีน้ำหนักมากยิ่งขึ้น

ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่า ควรมิบบัญญัติเกี่ยวกับการบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่องในชั้นสอบสวน เพื่อปิดช่องว่างทางกฎหมายที่พนักงานสอบสวนบางรายอาจกระทำการทรมาน กระทำการที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือการกระทำทำให้บุคคลสูญหาย หรือเป็นช่องทางในการที่พนักงานสอบสวน เรียก รับ หรือยอมจะรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดสำหรับตนเองหรือผู้อื่นโดยมิชอบ เพื่อกระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใดในตำแหน่ง ไม่ว่าจะการนั้นจะชอบหรือมิชอบด้วยหน้าที่⁴⁹ หรือกรณีที่ถูกควบคุมตัวนั้นเองให้ ขอให้ หรือรับว่าจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดแก่พนักงานสอบสวน เพื่อจูงใจให้กระทำการ ไม่กระทำการหรือประวิงการกระทำใดอันมิชอบด้วยหน้าที่⁵⁰ โดยให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหายเสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีให้มีการปรับปรุงกฎหมาย ตามพระราชบัญญัติฯ เพิ่มเติมไว้ในหมวด 3 การป้องกันการทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหาย เป็นมาตรา 22/1 เพื่อให้เกิดความชัดเจนว่าการบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่องในชั้นสอบสวนนั้น จะเริ่มขึ้นเมื่อเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ควบคุมตัวได้มีการส่งตัวให้พนักงานสอบสวนเพื่อทำการสอบสวน และอยู่ภายใต้กรอบระยะเวลาการบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่องในช่วงชั้นของการสอบสวน โดยจะเริ่มตั้งแต่ผู้ถูกควบคุมตัวอยู่ภายใต้อารักขาของพนักงานสอบสวน ตามกรอบอำนาจระยะเวลาการควบคุมตัว กล่าวคือ ภายในระยะเวลา 48 ชั่วโมง จนกระทั่งพาตัวผู้ต้องหาไปศาลเพื่อขออนุญาตฝากขัง โดยการบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่องในชั้นสอบสวนนั้น ไม่จำเป็นต้องเป็นการบันทึกจากอุปกรณ์ตัวเดียวกัน เพียงแต่ต้องมีการบันทึกภาพและเสียงในลักษณะที่ต่อเนื่องกันจากอุปกรณ์ที่หลากหลายต่อเนื่องกันได้ กล่าวคือ หากเป็นกรณีต้องบันทึกภาพและเสียงในอาคารให้สามารถใช้กล้องวงจรปิด (CCTV) บันทึกภาพและเสียงได้ ประกอบกับหากต้องนำตัวผู้ถูกควบคุมตัวไปดำเนินการฝากขังหรือนอกรีตมีของกล้องวงจรปิด ก็ให้สามารถเปลี่ยนอุปกรณ์การบันทึกภาพและเสียงเป็นกล้องติดตัว (Police body-worn camera หรือ BWC) ได้นั่นเอง

5.2 การกำหนดฐานความผิดที่เหมาะสมในการบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เป็นบรรทัดฐานและลดดุลพินิจในการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 มาตรา 22 มิได้มีการบัญญัติฐานความผิดไว้แต่อย่างใด ที่เหมาะสมและกำหนดให้มีการบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่องได้ เนื่องจาก หากเป็นความผิดลหุโทษตามประมวลกฎหมายอาญาหรือในกฎหมายอื่นที่มีโทษทางอาญา มักไม่มีเหตุที่จะ

⁴⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 201.

⁵⁰ เฟิงอ้าง มาตรา 167.

ควบคุมตัวบุคคลได้แต่อย่างไร การใช้ดุลพินิจควบคุมตัวอันตั้งอยู่บนพื้นฐานของความรู้สึก ย่อมนำมาสู่ความเสียหายต่อตัวเจ้าหน้าที่เองได้ กล่าวคือ ถือเป็น การปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ราษฎรผู้ถูกควบคุมตัว

ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่า หากมีการบัญญัติฐานความผิดไว้เป็นการเฉพาะ โดยความผิดนั้นควรเป็นความผิดที่มีอัตราโทษขั้นต่ำจำคุกเกิน 1 เดือนหรือปรับเกิน 10,000 บาท เพื่อให้เกิดความสมดุลและเป็นธรรมแก่ทั้งฝ่ายราษฎรและเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ทำการควบคุมตัวด้วยตนเอง รวมทั้ง เป็นการลดการละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวต่อทั้งบุคคลผู้ถูกควบคุมตัวและบุคคลแวดล้อมขณะควบคุมตัวโดยไม่จำเป็นได้ ทั้งนี้ จึงควรเพิ่มบทบัญญัติเกี่ยวกับการจำกัดฐานความผิดและลดดุลพินิจในการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหายเสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีให้มีการปรับปรุงกฎหมาย ตามพระราชบัญญัติฯ เพิ่มเติมไว้ในหมวด 3 การป้องกันการทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหาย เป็นมาตรา 22/2 เนื่องจาก กรณีการไม่มีการบันทึกภาพและเสียงอย่างต่อเนื่องในความผิดลหุโทษที่แม้ถือว่าจะไม่ชอบตามพระราชบัญญัติป้องกันการปราบปรามการทรมานและการกระทำทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. 2565 มาตรา 22 อันจะส่งผลกระทบต่อเรื่องไปยังเรื่องพยานหลักฐาน แต่หากเทียบกับสัดส่วนตามความผิดฐานลหุโทษ หรือความผิดเล็กน้อยบางฐาน เช่น ความผิดฐานหมิ่นประมาท ที่เจ้าหน้าที่ของรัฐย่อมจะนำสืบพยานหลักฐานอื่น กล่าวคือ พยานบุคคล พยานแวดล้อม แทนพยานหลักฐานจากภาพและเสียงได้ เนื่องจาก องค์ประกอบหนึ่งในความผิดฐานหมิ่นประมาทต้องมีลักษณะเป็นการใส่ความต่อบุคคลที่สามด้วย จึงจะครบองค์ประกอบในความผิดฐานหมิ่นประมาท ทั้งจะเห็นได้ว่าบุคคลที่สามถือเป็นประจักษ์พยานที่เจ้าพนักงานตำรวจสามารถนำสืบเพื่อค้นหาความจริงได้โดยง่าย เนื่องจากคดีไม่มีความซับซ้อนแต่อย่างใด นั้นเอง

บรรณานุกรม

หนังสือ

ภาษาไทย

น้ำแท้ มีบุญส้าง, คำอธิบายกฎหมายป้องกันปราบปรามการทรมานและบังคับให้บุคคลสูญหาย (วิญญูชน 2566).
--, กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเปรียบเทียบ (วิญญูชน 2566)
ปรีดี เกษมทรัพย์, นิติปรัชญา (คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2543).

เว็บไซต์

ภาษาไทย

BBC NEWS ไทย, ‘ผู้กำกับโจ้: ศาลตัดสินประหารชีวิต พ.ต.อ. ธิติสรรค์ คดีทรมานผู้ต้องสงสัย แต่ลดโทษเหลือจำคุกตลอดชีวิต’ <<https://www.bbc.com/thai/thailand-61727720>> สืบค้นเมื่อ 23 พฤษภาคม 2567.
ไทยรัฐ ออนไลน์, ‘ปริศนาคลุมถุงดำ เค้นสอบลงเปี้ยก ถอดเสื้อเร่งแอร์หนาว เข้าข่ายทรมานหรือไม่’ <<https://www.thairath.co.th/scoop/theissue/2756305>> สืบค้นเมื่อ 23 พฤษภาคม 2567.
พลีษฐ์ คงคุณากรกุล, กางสถิติ ‘ซ้อมทรมาน’ ผ่านเรื่องร้องเรียน ปฎิรูปตำรวจ - พ.ร.บ.อุ้มหายฯ ช่วยได้แค่ไหน? <<https://thestandard.co/prevent-forced-disappearance-act>> สืบค้นเมื่อ 12 พฤษภาคม 2567.
สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, ‘ความยุติธรรมมีราคาที่ต้องจ่าย’ <<https://knowledge.tijthailand.org/th/article/detail/the-cost-of-justice-common-ground-1>> สืบค้นเมื่อ 11 พฤษภาคม 2567.
หลักการปกครองโดยกฎหมาย (Rule of Law) <https://www.baanjomyut.com/library_2/extension-1/comparative_politics/02.html#google_vignette> สืบค้นเมื่อ 8 มกราคม 2567.

ภาษาต่างประเทศ

COUNCIL OF EUROPE, <<https://www.coe.int/en/web/porta/46-members-states>> สืบค้นเมื่อ 20 เมษายน 2567.
Gewerkschaft der Polizei, ‘Und wer schützt die Politie?’ (2014). <https://www.gdp.de/gdp/gdp.nsf/id/DE_GdP-unterstuetzt-Bremer-Initiative-zum-besseren-Schutz-fuer-Polizeibeamte-vor-Gewalt?open&ccm=300040820> สืบค้นเมื่อ 7 พฤษภาคม 2567.
Heise online, ‘Kamera-Cops: Weitere Bundesländer erwägen Body-Cams bei Polizei-Einsätzen’ (in German), <<https://www.heise.de/news/Kamera-Cops-Weitere-Bundeslaender-erwaegen-Body-Cams-bei-Polizei-Einsaetzen-2682173.html>> สืบค้นเมื่อ 8 มกราคม 2567.
Home office UK, ‘Pace Code C 2018’ (2023) <<https://assets.publishing.service.gov.uk/media/6580543083ba3800de1b792/PACE+Code+C+2023.pdf>> สืบค้นเมื่อ 19 พฤษภาคม 2567.
--, ‘Pace Code E 2018’ (2022) <<https://www.gov.uk/government/publications/pace-codes-e-and-f-2018/pace-code-e-2018-accessible>> สืบค้นเมื่อ 19 พฤษภาคม 2567.

- , 'Pace Code F 2018' (2022) <<https://www.gov.uk/government/publications/pace-codes-e-and-f-2018/pace-code-f-2018-accessible#bookmark24>> สืบค้นเมื่อ 19 พฤษภาคม 2567.
- Home office UK, 'Policy paper National Security Act 2023: Video recording code' (2023) <<https://www.gov.uk/government/publications/national-security-act-2023-video-recording-code-of-practice/national-security-act-2023-video-recording-code-accessible-version>> สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2567.
- HUMAN RIGHTS, <<https://humanrights.mfa.go.th/th/humanrights/obligation/index.php>> สืบค้นเมื่อ 20 เมษายน 2567.
- INDEPENDENT, Police body cameras cut complaints by 93 percent <<https://www.independent.co.uk/news/uk/home-news/police-body-cameras-complaints-93-per-cent-dr-barak-ariel-cambridge-a7338851.html>> สืบค้นเมื่อ 8 มกราคม 2567.
- Legislation UK, 'National Security Act 2023' (2023) <<https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2023/32/section/27>> สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2567.
- Martini Mario, 'Bodycams zwischen Bodyguard und Big Brother - Zu den rechtlichen Grenzen filmischer Erfassung von Sicherheitseinsätzen durch Miniaturkameras und Smartphones' [Bodycams between Bodyguard and Big Brother - On the legal limits of cinematic recording of security operations using miniature cameras and smartphones]. ResearchGate (in German).<https://www.researchgate.net/publication/317185182_Bodycams_zwischen_Bodyguard_und_Big_Brother_-_Zu_den_rechtlichen_Grenzen_filmischer_Erfassung_von_Sicherheitseinsätzen_durch_Miniaturkameras_und_Smartphones> สืบค้นเมื่อ 8 มกราคม 2567.
- MOTOLOLA, 'The roll out of the new body-worn camera solutions to the City of Stendal Police Inspectorate and the police academy in Aschersleben marks the beginning of a wider deployment to nearly all operational frontline teams in Saxony-Anhalt. The cameras will be implemented to help officers to de-escalate potentially dangerous situations and increase safety and transparency on the front line.' <<https://www.motorolasolutions.com/newsroom/press-releases/police-in-saxony-anhalt-body-worn-cameras.html>> สืบค้นเมื่อ 25 ธันวาคม 2566.
- RP Online, 'Videoüberwachung per Body-Cam Hessische Polizei schreckt Schläger mit Minikameras ab' (June 23, 2015) <<https://rp-online.de/info/consent/>> สืบค้นเมื่อ 2 พฤศจิกายน 2566.
- THE LAW ON POLICE USE OF FORCE WORLDWIDE, <<https://www.policinglaw.info/country/united-kingdom>> สืบค้นเมื่อ 8 มกราคม 2567.
- Von Jörg Diehl and Thies Schnack, Thies 'Kamera-Cops: Weitere Bundesländer erwägen Body-Cams bei Polizei-Einsätzen' heise.de. (August 8, 2015) <<https://www.spiegel.de/netzwelt/gadgets/bodycams-fuer-polizisten-feldversuch-in-frankfurt-a-1041212.html>> สืบค้นเมื่อ 8 มกราคม 2567.
- YouGov, 'Große Mehrheit befürwortet Körperkamera's für Polizisten' (2015) <<https://yougov.de/politics/articles/>>

1 2 5 9 5 - g r o s s e - m e h r h e i t - b e f u r w o r t e t - k o r p e r k a m e r a s - f u r - p o l i ? r e d i r e c t _ f r o m = % 2 F n e w s % 2 F 2 0 1 5 % 2 F 0 6 % 2 F 1 8 % 2 F g r o s s e - m e h r h e i t - b e f u r w o r t e t - k o r p e r k a m e r a s - f u r - p o l i % 2 F > สืบค้นเมื่อ 7 พฤษภาคม 2567.

Zepcam, Bodycam systems in Germany, ‘Who is using bodycams, why are they using them and what do citizens and leaders have to say about the spread of bodycams in Germany?’ <<https://zepcam.com/bodycam-systems-in-germany>> สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2567.

อื่น ๆ

ภาษาไทย

รายงานผลการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน, <<https://www.nhrc.or.th/th/Examination-reports>> สืบค้นเมื่อ 10 เมษายน 2567.

วันชัย โตความรู้, ‘สิทธิมนุษยชน สิทธิพื้นฐานของประชาชนเมื่อถูกกล่าวหาในคดีอาญา’ เอกสารวิชาการส่วนบุคคล (Individual Study) สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ 1 <https://www.constitutionalcourt.or.th/occ_web/ewt_dl_link.php?nid=8821> สืบค้นเมื่อ 6 มิถุนายน 2567.

สำนักงานจรตารวจ, ข้อมูลเชิงสถิติเรื่องร้องเรียนข้าราชการตำรวจที่เกี่ยวกับการทุจริตและประพฤติมิชอบ <<https://jaray.police.go.th>> สืบค้นเมื่อ 10 เมษายน 2567.

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, คำวินิจฉัยที่ 7/2566 <<https://efiling.constitutionalcourt.or.th/web/mpdf/openAttachV2.php?token=6455adec48e9a228bea38065d6f595ad&r=3819&i=1>> สืบค้นเมื่อ 8 มกราคม 2567.